

20 aastaga on olmetehnika tundmatuseni muutunud

MAAILMA SALAJASIM LÖBUSTUSKOHT: Stirlitzi baar Minskis! | Milline matkasaabas valida?
Eestis vaid kolm euromiljonäri | Miks ühest lapsest saab ema-isa lemmik, teisest aga tõrjutu?

Õhtuleht

HIRVO SURVA:
pole suuremat
tänu kui ühe väikese
lapse pööramine
koorilaulu usku!

Hirvo Surva:

• JAANUS KULLI

jaanus.kulli@ohtuleht.ee

Koorijuhi Hirvo Surva esimene laulupeoelamus pärineb aastast 1970. Toona seitsmene Hirvo seisis laulukaare all ja dirigendipuldil oli Gustav Ernesaks. Juba praegu on püütud Survale külge pookida Ernesaksa mantlipärija tiitlit, kuid mees ei taha sellest midagi kuulda. Mis sest, et ta on tõusnud noorte- ja üldlaulupeodude dirigendipulti 1991. aastast. Tänavu esimest korda on ta üldlaulupeo «Aja puudutus» kunstiline juht. Surva tunnistab, et tema ja koorimuusika on lahutamatud ja palju muud sinna vahele ei mahugi.

Käisid koolis Kohtla-järvel, mis oli toona ja on ka praegu suuresti vene keelt kõnelev linn. On sul meeles sinu esimene laulupeokogemus, kui korraga oli ümber ringi nii palju eestlasi ja kes veel millegipärast viimase laulu ajal püsti tõusid?

Esimest korda käisin ma laulupeol 1970. aastal, kus ma ainult ei laulnud, vaid ka tantsisin. Seega nii tantsisin kui ka laulsin. Nii et mul platsilt suure peo vaatamise kogemust väikse poisina polegi. Kuigi ema oli mul ju koorijuht ja isa laulis, aga nendega lihtsalt peol ma kaasas ei käinud. Ent tõelise elamuse mõttes on hästi meeles aasta 1980, kui ma olin laulupeol oma esimese kooriga ja sain laulda Ernesaksa ja Vettiku käe all. See oli tõeline elamus.

Kui minna veel kord tagasi sinu sünnilin-

«Minu suurim laulupeoelamus? Kui ü
tüdruk tegi kalli ja sosistas mulle kõn
tee ruttu uus pidu, ma tahaks nii väg

on hästi meeles aasta 1980, kui ma olin laulupeol oma esimese kooriga ja sain laulda Ernesaksa ja Vettiku käe all. See oli tõeline elamus.

Kui minna veel kord tagasi sinu sünnilinnas, siis kas sul sealt midagi positiivset on hinge jäänud?

Jaa, ja selleks oli Kohtla-Järve 1. keskkool, mis oli justkui eestluse oasike selles linnas. Seal oli väga tore direktor, Heldur Samel, koolis oli õpetajate rahvatantsuring, õpetajate näitering, õpetajate puhkpilliorkester. Nii et see oli tõesti eestluse kants ja võib-olla sedavõrd jõuline just selles mõttes, et suuresti oli Kohtla-Järve venelaste linn. Samas laste muusikakoolist, kus ma paralleelselt käisin, nii eredaid mälestusi pole. Aga võib-olla ka sellepärast, et seal pidid sa käima pilli harjutamas. Kes seda noore poisina ikka nii väga viitsis.

Tegelikult ju vaba aega kui sellist mul väga polnudki. Kool, laste muusikakool, trenn. Käisin suusa- ja ujumistennis. Ma polnud küll mingi esisportlane, aga midagi siiski tegin. Tantsimas sai veel käidud. Nii et kogu aeg oli sisustatud. Nädalavahetustel sai käidud aga vanaema juures Mäetagusel.

Oled olnud mitme laulupeo üldjuht ja sel suvel peetava XXVI üldlaulupeo kunstiline juht. Nii et eelolev laulupidu tuleb suuresti Hirvo Surva nägu?

Laulupeole kui sellisele ei saa olla vastandit «mina». Sest see on meie laulupidu. Lihtsalt minu puhul on nii. Jah, mingi idee võib mul sees sündida ja ma hakkam seda vaikselt ajama, aga üsna ruttu kutsusin appi mõttekaaslast, kellega nägin, et saab seda koos teha. See ei saa öelda, et laulupidu oleks minu nägu.

Paar-kolm aastat tagasi sattus mu kätte esimese laulupeo laulik, kus oli vaid kaks meie oma helilooja, Aleksander Kunileiu laulu, «Mu isamaa on minu arm» ja «Sind surmani». Hakkasin uurima, kuidas laulupidu edasi arenes. Abiks tuli suur ajaloo huviline Riina Roose ja nii sündis idee, et selle aasta laulupeo esimese kontserdi kavva valisime igast laulupeost ühe loo. See oli laulupeo arengut silmas pidades märgiline. Nii käime läbi terve laulupeo ajaloo. Tõsi, välja jäi 1950. aasta pidu, sest seal polnud mitte midagi kavva võtta, olid ainult Stalin ja sovhoosid-kolhoosid. Teisel päeval on aga väga palju uut muusikat.

Kuna minu ideekavandi pealkiri oli «Ajalootund» ja et tantsupeo juhi Maido Saare ideekavand kandis pealkirja «Puudutus», saigi kokku üldpealkiri «Aja puudutus» ning kui see nüüd teistpidi pöörata, siis «Puudutuse aeg» on teise päeva kontserdi pealkiri.

«Autoriteeti või kuidas me seda ka ei nimetaks, polegi minu meelest võimalik õppida ega õpetada. See kas lihtsalt on inimeses olemas või ei ole.»

Kõik need tuntumad laulud, nagu «Koit», «Ta lendab mesipuu poole» ja teised on ka ikka sel aastal kavas?

Loomulikult on kavas laulupeo põhipostulaadid, nagu Lüidigi «Koit», Ernesaksa «Mu isamaa on minu arm». Aga esitusele tulevad ka viimaste laulupidude hitid, nagu Tõnis Mäe «Koit», Rannapi «Ilus maa» ja Rene Eespere «Ärkamise aeg», on ka Olav Ehala «Päikeseratas».

Näitlejad räägivad, et olgu su elus kui raske aeg tahes, sa astud lavale, oma rolli, ja unustad kõik muu. Kehtib see reegel ka dirigendi ametis. Et prooviruumi sisse astudes pead kõik negatiivse jätma ukse taha, sest lauljad tajuvad otsekohe ära, et miski on viltu.

Nii ongi ja see on üks esimesi asju, mida õpetaja hakkab sulle koolis õpetama. Kui sa

lähed koori orkestri ette, ei huvita kedagi, kas sul on midagi halvasti.

Oled sa kunagi mõnest oma koorist kellegi ka välja visanud? Mis põhjusel?

Olen ja olen ka pärast tagasi võtnud. See oli üle-eestiline poistekoor Kalev, kust ma käitumise pärast ühe poisi välja viskasin. Kusjuures see poiss oli väga hea laulja. Aga sai hakkama pättusega, mis vajas karistust. Oli aasta ära, aga siis tuli tagasi.

Oled sa kunagi mõne kooriliikme peale karjunud?

Kindlasti olen. Ma olen ise hästi emotsionaalne ja nii need karjumised või hääletõstmised käivad kaasas emotsiooniga. Ent õnneks ma pikka viha ei pea ja kõik see lahtub õige ruttu. Mu koorilauljad on sellega juba harjunud.

Kooripoisid on sind hüüdnud ka Surma Hirmuks. Mis lugu sellega on?

1979. aastal tulid ma Otsa kooli ja olin üüriline ühe toreda mammi juures. Tollal oli vaja üüriline sisse kirjutada, mammi läks siis, minu pass näpu vahel, majavalitsusse, et näete, Surva Hirvo oleks vaja sisse kirjutada. Mille peale ametnik käratas, et mis surma hirmust te siin jahute, õelge inimese nimi. Sealt see kerima hakkas, kui ma olin selle oma koori poistele ära rääkinud. Siis ikka aeg-ajalt hüüti – Surma Hirm tuleb!

Mitte iga pedagoog, olgu ta nii hea õpetaja ja oma ala tundja kui tahes, ei pälvi õpilaste lugupidamist. Ta lihtsalt ei ole autoriteet. Mul on tunne, et dirigendi ameti puhul toimib midagi sarnast. Üks

HIRVO SURVA: «Iga laulupeo eel käib üks ja sama jutt, repertuaar on liiga raske.»

Jutu peale, et umbes kuu aja eest tekkis ajakirjanduses tohutu ažiotaaz Erkki-Sven Tüüri «Taandujate» looga ning koorilauljad kurtsid kui ühest suust, et selle aasta laulupeo repertuaar on eriti raske, pidades silmas eriti «Taandujaid», ütleb Hirvo Surva, et jutt repertuaari raskusest käib kaasas enne iga laulupidu. «See on nii pika hahaga hästi 2009. aasta üldlaulupidu, enne seda oli suur sõda Aare Kruusimäe kantaadiga «Maailma avastamine» Jaan Krossi sõnadele. Et see on nii raske ega sobi laulupeo repertuaari. Aga kui laulupidu läbi sai, tulid koorid lavalt alla just selle lauluga,» tuletab Surva meelde. «Mis puutub nüüd «Taandujatesse», siis see lugu on kavas, seda lauldakse ja kõige fenomenaalsem on see, et see lugu on muutunud kooride lemmiklooks. Ma räägin täitsa tõsiselt, see pole nali,» peab XXVI üldlaulupeo kunstiline juht teema siinkohal lõppenuks.

STANISLAV MOŠKOV

ks väike
va, et onu,
tagasi tulla.»

Hirvo Surva – mees, kellel jagub käsi kümne koori tarvis

- Hirvo Surva (2. juuli 1963) on sündinud Kohtla-Järvel. Lõpetanud seal 1. keskkooli 1979. aastal ja Georg Otsa Tallinna muusikakooli koorijuhtimise erialal 1982. aastal Silvia Melliku klassis.
- 1990 lõpetas ta Tallinna Riikliku Konservatooriumi koorijuhtimise eriala Ants Üleoja juhendamisel.
- Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõud 2006. aastast.
- Rahvusoper Estonia poistekoori peadirigent detsembrist 2001.
- Eesti Meestelaulu Seltsi poistekoori Kalev peadirigent aastast 1994.
- Revalia Kammermeeskoori peadirigent aastast 1998.
- Eesti Rahvusringhäälingu segakoori peadirigent aastast 2008.
 - Ta on olnud ka Teaduste Akadeemia meeskoori peadirigent.
 - Ta oli 2011–2013 rahvusoper Estonia peakoormeister.
 - Ta on Eesti Koorijuhatajate Liidu juht.

ri spetsiifika on selline, et noormehed vajavad kogu aeg konkreetseid reegleid. Distsipliin peab olema paigas. Loomulikult ei saa olla politsei. Et vaid pood, käsid ja lased. Vastupidi. Lihtsalt kord peab majas olema. Ilma selleta ei saa üldse mitte midagi teha. Olen selles täiesti veendunud.

Kui mõni poiss jääb viis minutit proovi hiljaks, paned talle joonlauaga vastu näppe?

(Naerab.) Ei pane. Pigem on see, et kooliasjad peavad korras olema, et koori saada. Helistataksegi, et mul on nüüd õppimisega korras, et kas ma võin proovi tagasi tulla. Eesmärk ongi luua turvaline õhkkond, kus tahtakse käia.

Palju sa selles dirigendi ametis psühholoog pead olema?

Ikka pean, sest on olukordi, mida tuleb lahendada. Me sõidame ju kooriga ringi ja kui koos on palju poisse, tekib ikka igasuguseid olukordi. Ent need tuleb kohe ära lahendada. Teeme seda väga ausalt ja kõik koos. Usaldus on siin selge märksõna.

Oled seisnud dirigendina põhiliselt poistekoorte ja meeskooride ees. Jah, oled olnud ka mõne segakoori dirigent. Aga miks sa mitte kunagi pole võtnud enda hõlma alla ühtegi tütarlaste- ega naiskoori?

Vale küsimus. Mu esimene koor oli Kiisa rahvamaja naiskoor ja teine kaubamaja naiskoor. Aga kui ma läksin õppima Otsa kooli, oli osakonna juhatajaks Peeter Perens seenior, kes oli tollal Tombi poistekoori dirigent ja ta võttis sinna laulma koorijuhtimise osakonna õpilasi. Mulle väga meeldis, kuidas Peeter dirigendina tööd tegi ja selle kaudu tekkis huvi. Sellel kooriliigil on oma kindel värv ja saund. Nii et küsimus on pigem koori kõlapildis, millega on huvitavam töötada.

Oskad, saad ja tahad sa laulupeopäevadest tuua välja mõne erilise hetke, mis just sulle kuidagi eriliselt korda läheb? On see näiteks tule süütamine või kui sa astud dirigendipulti ja sind tervitavad tuhanded lauljad või kui kõlab näiteks Ernesaksa surematu «Mu isamaa»?

Mulle on jäänud meelde üks väga ere mälestus. Aastal 2002 olin ma noortepeo kunstilise juhi. Pidu oli väga läbi lüüsi, mis oli see, et

tähelepanu noodikirjale ja selle mõistmisele. Et me oskaks ka seda keelt lugeda. Lugemata võõrkeelte kõrval.

Samas on laulupeod fenomen, milliseid vist mitte kusagil mujal maailmas ei korraldata. Mis selle fenomeni taga seisab?

Toimuvad need ju ka Lätis ja Leedus. Aga mis selle fenomen on? Alguse on need saanud vajadusest tõestada, et oleme rahvana keegi, et meil on oma kultuur.

Kui palju koore n-ö ukse taha jäävad ja saavad peost osa vaid platsil, mitte aga laulukaare all, mille jaoks kuude kaupa silmade särades tööd on tehtud?

Esiteks, kuna käivad alles eelproovid, ei oska ma mingitest arvudest rääkida. Kes ikkagi oskab laulda, need kõik on peole oodatud.

Laulukaar ei ole kummist?

Muidugi ei ole, aga me üritame teha kõik selleks, et oleks võimalikult rohkem neid inimesi laulukaare all, kes on teinud selle nimel tööd.

Sinu laste ema Anneli on samuti dirigent. Ometi sinu lapsed vanemate järgedes astunud ei ole?

Laulavad nad kooris mõlemad. Kaisa (23), kes eelmisel aastal abiellus, laulab koos oma mehega rahvusringhäälingu segakooris ja Märten (20) teeb kaasa poistekooris. Nii et jah, nad pole valinud muusiku elukutset, aga huvi selle vastu on mõlemal olemas.

Sa oled Estonia poistekoori peadirigent, rahvusringhäälingu segakoori peadirigent, muusikaakadeemia dotsent. Kas sinu ellu peale muusika veel midagi mahub?

Ega palju ei mahu. Selles osas võin ma küll öelda täitsa kindlalt, et mul käivad hobi ja töö käsikäes. Võin isegi niimoodi öelda, et ma ei käi tööl. Kujutan ette, et kui ma hakkaksin nagu tööle käima, oleks midagi katki. Eks vahel ole ikka raskemaid hetki, olen väsinud. Aga et ma hommikul hambad ristasin tööle läheks, seda pole küll kunagi juhtunud. Lähen ju proovi, lähen muusikat tegema. Selles mõttes olen ma väga õnnelik inimene.

On seda ka juhtunud, et kui mitte kogu kontsert, siis vähemalt üks konkreetne pala on sinu pärast kooril totaalset aia taha läinud?

On juhtunud, ma olen isegi hääled peale

• Ta oli 2011–2013 rahvusoo-
per Estonia **peakoormel-**
ter.

• Ta on Eesti Koori-
juhtide Liidu **juha-**
tuse esimees.

• Alates 1991.
aastast on te-
gutsenud aktiivselt noorte-
ja üldlaulupidu-
de dirigendina
ja oli VIII ja IX
noorte laulu-
peo kunstiline
juht, **tänavu on**
üldlaulupeo
«Aja puudutus»
kunstiline juht.

- Hirvo Survat on tunnustatud mitme auhinnaga: rahvusvahelise koorifesti-
vali «Tallinn» **parima dirigendi au-**
hind (2001, 2003), Eesti Kultuurkapi-
tali **aastapremia** (2002), Eesti
Noorte Kommertskoja **auhind välja-**
paistvale Eesti noorele inimesele
(TOYP) kultuuri vallas (2002), Eesti
Kooriühingu **aasta dirigendi auhind**
(2003), Rakvere linna **aumärk**
(2004), Tallinna linna **teenetemärk**
(2005), kultuurkapitali rahvakultuuri
aastapremia (2008), Gustav Erne-
saksa **preemia** (2012).
- Hirvo Surva käe all on koorid osalenud
edukalt mitmel rahvusvahelisel kon-
kursil ja **võitnud arvukalt auhindu.**

tuhanded laulud või kui kõlab näiteks
Ernesaksa surematu «Mu isamaa»?

Mulle on jäänud meelde üks väga ere mä-
lestus. Aastal 2002 olin ma noortepeo kunstiline juht. Pidu oli juba läbi, kui minu ees seis-
sis korraga üks tüdruk. Ta võis olla nii seits-
me-kaheksa-aastane. Küsis: onu, kas ma võin
teid kallistada? Ütlesin, et loomulikult. Selle
peale tegi ta kalli ja sosistas mulle kõrva: onu,
tee ruttu uus pidu, ma tahaks nii väga tagasi
tulla. See hetk on nii hästi mees. Võib-olla
see ongi see, mida on nii väga vaja. Et sa suut-
sid ühe väikese inimese pöörata koorilaulu-
usku. Suuremat tänu ei oska tahta.

Laulupidude tuleviku ja elujõulisuse üle
on palju räägitud. Sinult pole vist mõtet
küsidagi, kas oled kunagi laulupidude
homses päevas kahelnud?

Mõne kõveriku olen ma siiski läbi elanud.
Selles mõttes, et 90ndate alguses hakati rääki-
ma, kas pidu üldse enam vaja on. Kui nüüd aga
võtta kolm-neli viimast pidu, siis kahtlejad olid
kadunud ja üha selgema ning kõvema häälega
on hakatud rääkima laulupidude tähendusest.
Möödunud sügisel tehti esimest korda laulupi-
dude kohta ametlik uuring, mille eestvedaja oli
Marju Lauristin ja sellest selgus, kui palju ini-
mestele laulupidud korda lähevad. Selles mõt-
tes mina pole tõesti kordagi kahelnud. Pigem
on küsimus, kuidas laulupidu endale lahti mõ-
testada, mida ta minule tähendab. Kas see on
üritus, kuhu inimesed kokku tulevad ja siis laul-
ma hakkavad? Kas see on kultuuriväärtusega
üritus? Minule konkreetselt on ja jääb laulupi-
du koori kontserdiks. Me esitame seal koori-
muusikat. Sellega kaasneb isamaalikkus ja
muud emotsioonid. Nii et ühelt poolt on see
muutunud rituaaliks. Et tuleme iga viie aasta
tagant uuesti kokku, vaatame oma read üle, et
kuidas sul on vahepeal läinud. Aga ma ei tahaks,
et laulupidu muutuks ainult kokkutulekuks, kus
me ühe-kahehäälselt koos midagi laulda püüa-
me, vaid et laulupidudega me kannaks enne-
kõike koorikultuuri.

Peame ennast väga kõvaks laulurahvaks,
igal sünnipäeval võtame üles «Ollepruuli-
ja», mille kaks salmi ehk isegi ära laulame.
Kui kõva laulurahvas me siis ikkagi oleme?

Mis laulu keegi oma sünnipäeval üles võ-
tab, on igaühe enda asi. Mis puutub laulurah-
vasse, siis tõesti nii on öeldud ja mina küll
sellele vastu ei vaidle – eestlane on laulurah-
vas. Vähemasti minu suhtlusringis ja oma ko-
dus ikka lauldakse. Pigem on küsimus selles,
kuidas oma laulurahvast arendada, et me lau-
laksime teadlikumalt, pööraksime rohkem

On seda ka juhtunud, et kui mitte kogu
kontsert, siis vähemalt üks konkreetne
pala on sinu pärast kooril totaalselt aia
taha läinud?

On juhtunud, ma olen isegi hääled valesti
kätte andnud.

Mitu kilo sa ühe kontserdiga koori ees
vehkides maha võtad?

Ma pole küll kunagi enne ja pärast kont-
serti ennast kaalunud, aga mõnes mõttes an-
nab see töö ka teatud füüsilist koormust.
Rohkem on siiski vaimset tööd.

Kas sa väljaspool kooritööd ka ennast lii-
gutad?

Ikka natuke. Käin rattaga sõitmas, ujumas.

Kõik tütarlapsed tahavad juba kolman-
dal eluaastal näitlejaks saada. Kui vanalt
sina teadsid, et sinust saab dirigent?

Vot see tuli teistmoodi. Tahtsin Kohtla-Jär-
velt minema, sest tundsin, et see pole keskkond,
milles ma tahaksin elada. Oli kaks mõtet. Kas
merekool või 32. keskkool, kus oli teatriklass.
See oli aga isa, kes mind Otsa kooli suunas. See-
ga ei olnud nii, et tahan minna iga hinna eest
koorijuhtimist õppima. Aga kui ma seal juba
olin, sain kohe aru, et see on minu ala. Õpetaja
nägi juba esimesel kursusel, et ma ei pruugi ai-
nult klassis kätt viibutada, vaid saatis mind koo-
ri juurde. Kuigi ma olin alles viisteist.

Millise loo puhul sul eeloleval laulupeol sü-
da kõige rohkem taob ja pulss üles lööb?

Sellise rahvahulga ees põksub süda iga
kord ja iga loo puhul nii et vähe pole. Sest see
on nii suur au ja nii suur vastutus. Ilma süda-
me põksumata pole mõtetki minna. Minule
on ennekõike tähtis see, kuidas pidu terviku-
na õnnestub.

Et see süda liiga palju ei põksuks, võtad
sa enne 50 grammi konjakit või paned
hoopis validooli keele alla?

Mulle pole kumbagi vaja. Mu õpetaja,
Üleoja Ants, ütles kunagi, et kui sa lähed la-
vale ja sul närvi sees pole, on aeg lõpetada.
See on tegelikult õige.

Sina loodetavasti lõpetamisele veel ei
mõtlet?

See on eriala, kus aeg ise kõik paika paneb.
Kui ma vaatan oma vanemaid kolleege, kes täie
jõuga jätkuvalt töötavad, mõtlen tihti, kas ma
tõesti kahekümne viie aasta pärast veel jak-
san. Ju seda tööd tehaksegi niikaua, kui saad
ja jaksad. Niikaua, kui sul midagi anda on.

dirigent võetakse omaks, teine mitte.
Miks ühte dirigenti jumaldatakse, teine
aga võib seal koori ees vehkida kuidas ta-
hes, aga väga omaks ikkagi ei saa, omaks
teda ikka ei võeta.

Nii see on. Sa võid olla väga tark õpetaja.
Sa lähed klassi ette, aga ometi sind ei kuula-
ta. Samas lähed sa tundi, kus on haudvaikus
ja kõik kuulavad, sest klassi ees seisev inime-
ne räägib nii huvitavalt. Selles mõttes saab
siin dirigendiga paralleeli tõmmata tõepoo-
lest. Et kui sul on midagi anda ja teed seda sii-
ralt, siis inimene usub sind. Kui sa hakkad
aga tühja tegema, siis üsna ruttu saab koor
sellest aru.

Aga seda autoriteeti või kuidas me seda ka
ei nimetaks, polegi minu meelest võimalik
õppida ega õpetada. See kas lihtsalt on ini-
mises olemas või ei ole.

Oled muu hulgas olnud mitme poistekoo-
ri dirigent. Paraku on ju tänasel päeval
väga palju perekondi, kus lapsi kasvatab
vaid ema. Kui tihti sa selles mõttes pead
nendele noortele poistele olema isa eest?

Kui me võtame nüüd konkreetselt poiste-
koori, siis sa oledki talle nii õpetaja kui ka sõ-
ber, nii isa ja ma ei tea veel kelle eest. Sest pois-
tega tuleb ette igasuguseid probleeme, mis ei
saa jääda lahenduseta. Üks asi on see, et me tee-
me seal muusikat ja laulame, aga mis minule on
sama tähtis või teinekord ehk isegi tähtsam,
millist isiksust me kasvatame. Et ta väiksest
peast harjuks juba sellega, et ta vastutab. Ta vas-
tutab oma kaaslaste ees, ta saab aru, et kui ta
jätab proovi tulemata, veab ta teisi alt.

Nii käib paralleelselt ka elementaarse vii-
sakuse kasvatamine. Et kui keegi tuleb tup-
pa, võiks noormees püsti tõusta. Poistekoo-